

जागर देशप्रेमाचा

जागर

संविधानाचा

“भारत माझा देश आहे.

सारे भारतीय माझे बांधव आहेत.

माझ्या देशावर माझे प्रेम आहे...”

ही प्रतिज्ञा आपण सर्वांनी लहानपणी म्हटलेली आहे. आपल्या सर्वांचे आपल्या देशावर प्रेम आहे. पण देशावर प्रेम, देशप्रेम म्हणजे नेमकं कशावर प्रेम? आम्हाला वाटतं, देशावर प्रेम करणे म्हणजे देशात राहणाऱ्या सर्व लोकांवर प्रेम करणे. इथे असलेल्या विविधतेवर प्रेम करणे. संविधानावर प्रेम करणे. खरंतर देशप्रेमाची एक उत्तम व्याख्या आपल्याला भारतीय संविधानाने दिली आहे. ती आहे संविधानाच्या कलम ५१ मध्ये. नागरिकांसाठी दिलेल्या मूलभूत कर्तव्यांमध्ये! आपले संविधान देशाच्या नागरिकांकडून काही कर्तव्यांची अपेक्षा करते.

- (१) संविधानाचे पालन करणे आणि त्याचे आदर्श असलेल्या संस्था, राष्ट्रध्वज व राष्ट्रगीत यांचा आदर करणे.
- (२) ज्यामुळे आपल्या स्वातंत्र्यलढ्यास स्फूर्ती मिळाली, त्या उदात्त आदर्शांची जोपासना करून त्यांचे अनुसरण करणे.

भारतीय स्वातंत्र्यलढ्याने जगाला एक नवीन दिशा दाखवून दिली. अहिंसा, सत्याग्रह, धर्मनिरपेक्षता, मानवतावाद, आंतरराष्ट्रीय बंधुभाव, शांती ह्या मुल्यांच्या आधारावर भारताने इंग्रजांच्या साम्राज्याला नमवले. या मुल्यांची जोपासना करून त्याचे अनुसरण करणे आणि त्यांचा प्रचार आणि प्रसार करणे. म्हणजे खरे देशप्रेम.

- (५) धार्मिक, भाषिक आणि प्रादेशिक किंवा वर्गीय भेदांच्या पलीकडे जाऊन भारतातील सर्व जनतेमध्ये सामंजस्य व बंधुभाव वाढीला लावणे; स्त्रियांच्या प्रतिष्ठेला उणेपणा आणणाऱ्या प्रथांचा त्याग करणे.

मी सर्व जाती, धर्म
आणि भाषांचा
आदर करते/तो का ?

मी हुंडा देणार/
घेणार का ?

स्त्रियांच्या प्रतिष्ठेला उणेपणा आणणाऱ्या रूढी-परंपरा, हुंडा, मासिक पाळी दरम्यान स्त्रियांना अपवित्र मानणे इत्यादींचा त्याग करण्याची ताकिद देखील संविधान देते. एकमेकांच्या श्रद्धांचा आदर करणे आणि स्त्रियांना सन्मानाने वागवणे म्हणजे खरे देशप्रेम.

- (६) आपल्या संमिश्र संस्कृतीच्या समृद्ध वारशाचे मोल जाणून तो जतन करणे.

आपल्या देशाची संस्कृती ही काही एका धर्माची किंवा एका पंथाची संस्कृती नाही. भारतीय संस्कृती

विविध धर्म, प्रांत, पंथ, भाषा इ. संस्कृतींच्या मिलापातून बनली आहे. ह्या विविधतेचा आपण आदर केला पाहिजे आणि तिला जतनही केले पाहिजे. समाजातील भेदभावांच्या सर्व भिंती तोडून देशातील सर्व नागरिकांमध्ये एकमेकांना समजून घेऊन बंधुभावाने राहण्याची भावना वाढीला लावण्याचं कर्तव्य संविधान आपल्याला सांगतं.

- (७) वने, सरोवरे, नद्या व वन्य जीवसृष्टी यांसह नैसर्गिक पर्यावरणाचे संरक्षण करणे व प्राणीमातांबद्दल दयाबुद्धी बाळगणे. आपल्या देशातील निसर्गाचा होत असलेला न्हास थांबवणे म्हणजे खरे देशप्रेम.

- (९) सार्वजनिक मालमत्तेचे रक्षण करणे व हिंसाचाराचा त्याग करणे म्हणजे खरे देशप्रेम.

दुर्दैवाने संविधानाबद्दल, संविधानाने दिलेल्या अधिकारांबद्दल आणि संविधानाने नागरिकांकडून अपेक्षिलेल्या कर्तव्यांबद्दल बहुसंख्य नागरिकांना फारशी माहिती नसते. बहुतांशी लोक असं मानतात की संविधानाचा उपयोग फक्त संसदेला व सर्वोच्च न्यायालयाला आहे.

लोकांना अज्ञानात ठेवून सत्ताधारी याचा फायदा घेत आहेत. ते उठसूट कोणालाही राष्ट्रद्रोही म्हणून घोषित करायला लागले आहेत. सरकारच्या धोरणांवर टीका केली की बनले तुम्ही देशद्रोही! तसेच देशभक्तीची फारच उथळ व्याख्या हे लोक करत आहेत. एखादा नागरिक वरीलपैकी एकही कर्तव्य पार पाडत नसेल किंवा त्याच्या विरोधीच वागत असेल पण दररोज न चुकता ‘भारत माता की जय’ म्हणत असेल किंवा राष्ट्रगीताला तत्परतेने उभा रहात असेल, तर केवळ तेवढ्याने तो राष्ट्रभक्त ठरेल का?

खरंतर शेतमालाला भाव का मिळत नाही, महागाई का वाढते, आपल्या मुली-मुलांना चांगलं शिक्षण का मिळत नाही, कितीही शोधली तरी नोकरी का मिळत नाही, गरीब-श्रीमंत दरी वाढतच का चालली आहे या सगळ्यांचा विचार करणं आणि त्यासाठी संविधानाची योग्य अंमलबजावणी करण्यासाठी प्रयत्न करणं म्हणजे खरं देशप्रेम. आम्हाला वाटते राष्ट्रध्वज, राष्ट्रगीत यांच्या सन्मानासोबतच वर दिलेली संविधानातील कर्तव्ये जो नागरिक आपल्या वागण्यात आणतो तोच खरा देशप्रेमी!

मित्र-मैत्रिणींनो, आपल्या संविधानातील मूलभूत हक्कांसाठी लढा देणे, मूलभूत कर्तव्यांचं पालन करणे आणि त्यांचा समाजात प्रचार आणि प्रसार करणे गरजेचं आहे. आपलं जीवन तेव्हाच चांगलं होऊ शकते जेव्हा आपला समाज चांगला होईल. आणि तो चांगला करण्याची जबाबदारी आपलीच आहे. म्हणूनच समता-न्याय-बंधुतेवर आधारित समाजनिर्मितीसाठी आम्ही ‘संविधान जागर अभियान’ हाती घेत आहोत. चला तर, आपण सगळे मिळून भारतीय संविधानाचे स्वप्न जास्तीत-जास्त लोकांपर्यंत पोहोचवूया आणि खरे देशप्रेमी बनूया!

लोकायत

संपर्क पत्ता: लोकायत, सिंडिकेट बँकेसमोर, लॉ कॉलेज रोड, नळस्टॉपजवळ, पुणे - ४११००४.

(ह्या पत्त्यावर दर रविवारी संध्या. ५ ते ७:३० या वेळेत मीटिंग होते.)

📞 शकुंतला - 9850254679, ऋषिकेश - 9423507864 ✉ lokayat.india@gmail.com

🌐 www.lokayat.org.in 📄 lokayat.india 🐦 @lokayat 📺 lokayatpune